

nosti: enačenje določenega vojskovodje ali politika z npr. starogrškim herojem dosega tudi enačenje med njunimi skupinami in izbirami, strategijami. Podobno je v politični in družbeni praksi: glavni pojmi so definirani tako, da je v njih mogoče zaslediti antične zglede (demokracija iz *demokratia*, monarhija in *monarchia* ipd.). Sklicevanje na antične prednike legitimira kasnejše tendenciozne politične in nacionalne mitske samopercepcije in samokonstrukcije (n.pr. sodobni Grki kot direktni dediči antičnih grških plemen, Italijani kot prenašalci izročila rimskega imperija, Romuni kot potomci rimskih legij, nastanjenih v Daciji, srednjeveški Francozi so o sebi menili, da izhajajo iz antične Troje ipd.). Na starogrške in starorimske zgodbe se nanašajo metafore, analogije, besedne zveze kasnejših generacij, ki svoje dejanskosti pretvarjajo oz. prevajajo v antična razmerja (*trojanski konj*, *odisejada*, *Pandorina skrinjica*, *gorijski vozel*, *Olimp*, *Sizifovo delo*, *Tantalove muke* itn.).

Posebej pa je to opazno v umetnosti. Situacije in osebe iz literarnih del zadnjega poldruga tisočletja se navezujejo na antične vzore in se prepoznavajo v njih. Podobno je v slikarstvu in kiparstvu. Zainteresiranim bralcem zato priporočam sijajno slikovno opremljeno knjigo Thomasa Bulfincha, enega prvih sistematičnih preučevalcev antične mitologije iz sredine prejšnjega stoletja, ki jo je za sodobni čas in založbo *Penguin Books* priredil Bryan Holme, predgovor pa je napisal sloviti Joseph Campbell; njen naslov je *Myths of Greece and Rome* (1981). V njej so smiselno in skozi različna umetniška obdobja prikazane upodobitve bogov, junakov in situacij, ki so nanizani v Schmidtovem slovarju: umetnine (anonimnih) grških in rimskih umetnikov, Botticellija in Tintoretta, Caravaggia in Mantegna, Paola Veroneseja in Jana ter Pietera Brueghela, Berninija in Rubensa, Goye in Blaka, Turnerja in Walterja Craneja, Picassa in Odilona Redona...

Pričujoči *Slovar grške in rimske mitolo-*

gije z nad 900 gesli – imeni in pojmi – iz antičnega bajeslovnega obnebnja na precej poljuden, tekoč način po abecednem vrstnem redu naniza take ponovljive, arhetipske mitske like, pojme, verovanja, gibanja, zgodbe, mesta in pokrajine. Napisan je instruktivno, zanimivo in vabljivo, tako da – lahko tudi nevpeljanemu – bralcu spodbudi željo po temeljitejšem brskanju po zahtevnejši literaturi, n.pr. po *Grških mitih* Roberta Gravesa. Nekaterim geslom je namreč dodana kratka zgodovina mita, drugim genealogije pomembnejših bogov in junakov, pod istim geslom so orisane najpogostejše variante posameznih mitov ali njihove kasnejše razlage, ponekod pa je dodan še pregled najvidnejših umetniških elaboracij obravnavanega.

K nadaljnjemu študiju napotujeta tudi seznama poglavitnih bogov in junakov v rodovniških preglednicah in temeljnih virov za grško in rimsko mitologijo, od Homerjevih epov iz 8. stoletja pr.n.š. do Pavzanijevega *Opisa Grčije* iz 2. stoletja n.š. Schmidtov slovar bi si zaradi skromnega obsega, vseeno pa dovolj intenzivne, pregledne in izčrpne obdelave gradiva zaslužil obširnejšo in bolj poglobljeno spremno besedo. Lahko tudi izpod peresa domačih poznavalk in poznavalcev tega razsežnega področja.

Stane ANDOLŠEK

Pluralna sociologija

Sociologija

Gradivo za srednje šole

Zavod RS za šolstvo in šport, 1995

Ur. Andreja Barle

Že drugo leto je na srednji šoli pri pouku sociologije v uporabi novo gradivo. Vstop nove izobraževalne podlage v naš srednjošolski prostor je pomemben predvsem zaradi strokovne in metodično-didaktične prilagoditve srednješolski populaciji, kar je

bila tudi glavna pomanjkljivost dosedaj dostopne učne literature.

Uvodoma naj poudarim, da ne nameravam opraviti širšega zgodovinskega pregleda pojavljanja in usode različnih učbenikov oziroma priročnikov, ki so bili do sedaj in so v srednji šoli pri pouku sociologije še v rabi, niti ni moj namen narediti vsebinske analize posameznih delov ali pa kar celotnega Gradiiva. Prispevek razumem bolj kot fragmentarno razmišljanje, ki nima namena postati temeljna ocena teksta in mesta tega v našem izobraževalnem prostoru. Pogled bo z zornega kota učitelja, ki gradiivo tudi sam uporablja.

Gradiivo je rezultat plodnega sodelovanja med skupino srednješolskih učiteljev sociologije in univerzitetnimi profesorji s Fakultete za družbene vede in Filozofske fakultete. Tak način oziroma pristop je zanimiv in v tem primeru, menim, skorajda nujen. Izkoriščena je bila prednost srednješolskih učiteljev pri poznavanju izobraževalnih interesov in zmožnosti mladih, ki jim je Gradiivo namenjeno, hkrati pa so bile v svetovalnem delu upoštevane tudi strokovne in znanstvene izkušnje univerzitetnih profesorjev. Tudi zato je z Gradiivom nastala dovolj kakovostna in tematsko izčrpna podlaga za pouk sociologije na srednji šoli.

Naj v nadaljevanju razgrnem nekaj značilnosti Gradiiva, ki jih sam vidim kot pozitivne in jim dodam tudi nekaj kritičnih pripomb.

Gradiivo je dovolj izčrpen uvod v sociološka znanja, ki je prilagojen stopnji razvoja in sposobnostim dojemanja populacije dijakov. S tem v zvezi tudi ni pretirano obremenjeno s tujkami oziroma specifično strokovno terminologijo, čeprav je hkrati dovolj dobra vpeljava v načine izražanja in rezoniranja, ki so lastni sociologiji. Dobro so razloženi tudi temeljni pojmi različnih tematskih področij. Pohvale vredna je sistematičnost: tako urejenost sosledja tematskih sklopov (čeprav seveda vedno obstajajo tudi drugačne možnosti) kot tudi urejenost predstavljanja posameznih področij in tem. Prav tako sta zadovoljivi

tudi raven strokovnosti in natančnost podajanja.

V Gradiivu so ob posameznih teoremih, v prid boljšemu razumevanju, navedeni različni primeri (ki pa bi jih bilo lahko več). Velika prednost Gradiiva je tudi njegova zračnost in preglednost.¹ Ob vsakem novem področju obravnave je preglednica, ki opozarja na različne vsebinske sklope. Te poživljajo nekatere prav duhovite skice, ki grafično ponazarjajo in karikirajo misli v tekstu. Oblikovano je tako, da je možno ob robu pisati tudi pojasnila ter lastne pripombe in povzetke. Sicer pa je ta prostor (ki je značilno nekoliko širši) namenjen navajanju nekaterih odlomkov izvirnih del posameznih teoretikov in primerov, ki pomenijo dopolnilo temeljnemu tekstu. Ob zaključku poglavij in ob robu so vprašanja, namenjena razmisleku in ponovitvi, ter nekaj literature. Poleg vprašanj pa bi bilo vanj nujno vključiti še druge metodično-didaktične prijeme in načine.

Naslednja prednost Gradiiva je v pluralnosti razlag in socioloških pristopov k posameznim področjem in problemom, kar uvaja dijaka v specifično družboslovja: pri razlagi družbe namreč ni vedno ene same resnice in vsakokratno resnico lahko razložimo tudi kot konstrukt. Ob tem pa je z različnimi sociološkimi pristopi opozorjeno na možnost obravnave družbenih pojavov z različnih zornih kotov.

Gradiivo ima tudi nekaj šibkejših točk. Glede na slikovno predstavno naravnost današnjih generacij bi morali vključiti več slikovnega gradiiva. Predvsem manjkajo fotografije, ki bi ob posebnih teoretičnih kontekstih prikazovale različne življenjske situacije. Manjka mu opremljenost z novejšimi rezultati empiričnih raziskav pa tudi statističnih podatkov je premalo. Manjkajo zgledi iz našega družbenega prostora ob tem, da je pogosto dana prednost družbeno in zgodovinsko zelo oddaljenim

¹ Čeprav je prav zaradi oblikovne prostornosti Gradiivo fizično, tudi po mnenju dijakov, nekoliko preobsežno in nerodno. Morda bo v prihodnje treba razmisliti o delitvi na dva dela.

antropološkim. S tem seveda ne želim zanikati njihove pozitivne strani: njihove zanimivosti in prispevka k oblikovanju zavesti o relativnosti normalnega pa tudi razvijanja sposobnosti za upoštevanje in spoštovanje različnosti.

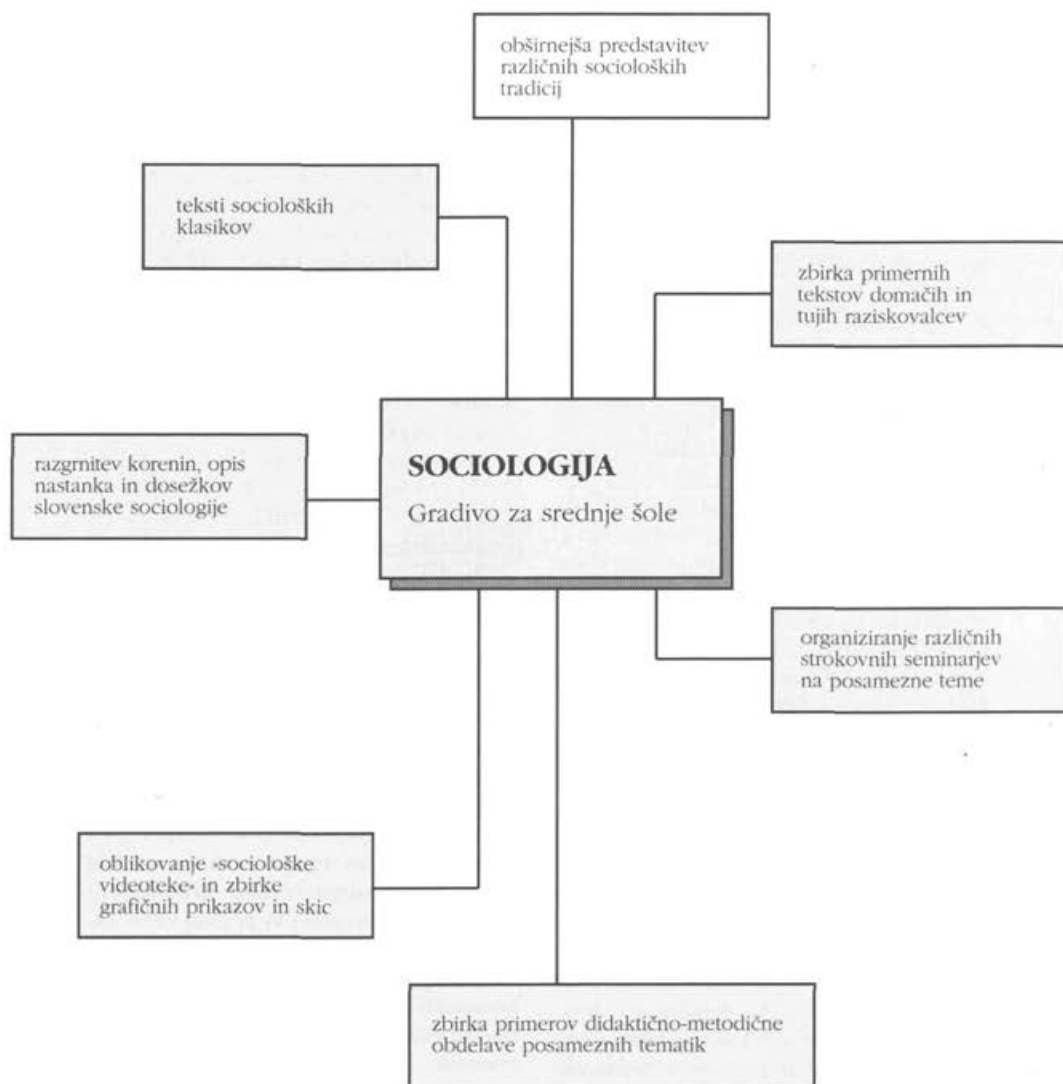
Gradivo je nastajalo v obliki prispevkov več avtorjev, kar ima gotovo določene prednosti (časovne, strokovne). Vendar je v nekaterih delih teksta prišlo prav zaradi tega do t.i. podvajanja: v različnih kontekstih se razlage večkrat ponavljajo (npr. problematika družbenega nadzora ali pa funkcionalistične in konfliktne razlage, ki so vsakokrat podobne in ne dovolj specifične glede na dani teoretični kontekst). Do tega je prišlo verjetno zato, ker je vsak od avtorjev opisal temeljna stališča in izhodišča posameznih pristopov, kar pa je šlo na račun teoretične poglobitve. Eno od glavnih pomanjkljivosti pa vidim v tem, da je pri konfliktnem pristopu preveč poudarjena le klasična Marxova razlaga in so premalo upoštevani kasnejši prispevki o konfliktni teoriji. Skoraj docela izpuščena je tudi tretja glavna sociološka tradicija, katere vpletanje bi bilo zelo zanimivo: namreč interpretativna sociologija, katere razvoj je povezan z novjšimi dogajanjmi na področju socioloških raziskovanj. Izpuščena pa so tudi mikrosociološka proučevanja. V Gradivu je sicer omenjen simbolični interakcionizem in ob robu je večkrat navajano Luckmannovo in Bergerjevo delo *Družbena konstrukcija realnosti*, vendar ni postavljeno v teoretični in razlagalni kontekst interpretativne sociologije. Ob tem naj omenim, da je v tekstu tudi sicer premalo pojasnil in dodatnih razlag oziroma interpretacij, ki bi se navezovala na citirana dela ob robu.

Če se bodo navedene pripombe v strokovni javnosti potrdile kot upravičene, bo, kljub že doseženemu, treba v prihodnje razmišljati o nadaljnji izgradnji učnih podlag za uvajanje dijakov v znanja s področja sociologije. Gradivo bo vsekakor predstavljalo ugodno osnovo. Vendar menim, da večina šibkih točk ni odpravljliva zgolj ali pa predvsem s posegi v sedanjo obliko in vsebino. Namesto tega predlagam postopno izdelavo podpornih tekstov in

drugih pripomočkov. Okolje bi bil lahko izbor originalnih tekstov posameznih socioloških klasikov, obširnejša predstavitev različnih socioloških tradicij, zbirka tekstov (empiričnih in teoretičnih) domačih in tujih raziskovalcev, obstaja pa tudi potreba po primerni predstavitvi korenin in opisu nastanka in dosežkov slovenske sociologije. Ob današnji vse bolj prisotni multimedijiški metodi dela bi bilo treba postopno tudi oblikovati sociološko videoteko, torej zbirko krajših videoposnetkov, pa morda še grafičnih prikazov in skic, ki bi bile ravnno tako podpora Gradivu, hkrati pa bi njihova ponudba pomenila tudi racionalizacijo dela. Že sedaj moramo razmišljati o vključevanju računalniške tehnologije v pouk sociologije (pri iskanju in pri njihovi obdelavi). V širšem smislu bi bila podpora Gradivu zbirka didaktično-metodičnih obdelav posameznih tematik, ki bi jih oblikovala stroka ali posamezni učitelji praktiki. V ta okvir nazadnje sodi tudi organiziranje različnih strokovnih seminarjev na posamezne teme. (Shema št. 1)

Oblikovanje učnih podlag za (maturitetni) predmet sociologije na srednji šoli je vsekakor proces, ki ne more biti zaključen v kratkem času. Graditev podlag bo zahtevala vztrajno, usklajeno in kontinuirano delo, pri čemer ne bo smelo izostati niti vključevanje sociološke stroke niti prizadevnost tistih učiteljev sociologije na srednji šoli, ki so bili že sedaj aktivno vključeni, pa tudi drugih, ki bodo to želeli. V prid pomembnosti tovrstnega strokovnega dela govori že samo dejstvo, da je večini mladih (čež nekaj let odraslih) to pravzaprav edini stik s sociološkimi znanji, torej edino mesto, kjer so jim na sistematičen in strokoven način predstavljena področja, katerih obvladovanje bo zanje življenjskega pomena. Pomembnost družboslovnih znanj naj ponazori preprosta ugotovitev, da človek v svojem življenju ni le v interakciji z naravo, ampak tudi z drugimi ljudmi. Kakšna bo kakovost odnosov, pa je na obeh področjih seveda odvisno tudi od znanja in spoznanj vsakega od nas in tudi znanja in spoznanj tistih, ki jim pomagamo vključevati se.

Zamisel strokovne in metodično-didaktične podpore »Sociologiji«

Shema št. 1: Shematični prikaz predloga oblik podpore sedanjemu Gradivu.